

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Laikas, skirtas kitiems, - ne menkesnis būties įprasminimas

2012-11-09

ŽURNALAS: Kelionė su Bernardinai.lt

TEMA: Kryždirbystė

AUTORIUS: Vidmantas Kiaušas

DATA: 2012-11

Laikas, skirtas kitiems, - ne menkesnis būties įprasminimas

Vidmantas Kiaušas

Gintaras Česonis, Lietuvos fotomenininkai, Tėvas Stanislovas, Kaunas fotografijose

Kauniečiui fotomenininkui Gintarui Česoniumi (g. 1974) patinka naktinėti po gimtąjį miestą; ilgainiui jaunatviška serija „Kauno senamiestis naktį“ (1991-1994) išaugo iki autorių albumų, kuriuose kuriamas Kauno vaizdų epas: „Pasivaikščiojimas po Kauno tvirtovę“ (2007), „Kaunas - miestas santakoje“ (2007), „Sutiktas Kaunas“ (2009). Kolegos ir miestelėnai įvertino darbštuolį fotografą, jis pagerbtas kaip įsimintiniausias Kauno menininkas (2007).

Būdamas išskirtinai dėmesingas architektūrai, miestams, G. Česonis neužsisklendžia kelių temų ratelyje, - pirmiausia turėtume paminėti jo pirmąjį albumą „Tėvas Stanislovas: noriu, kad iš žemės kiltų ne riksmas, bet džiaugsmas ir ramybė“ (2006). Fotomenininkas mielai įamžina teatrų premjeras, jį sutinkame žinomose ir netikėtose Lietuvos vietovėse, o kas mėgsta šurmulingas šventes, pastebi inteligentišką, santūrų, reginio žiūrovams neužstojantį fotomenininką. Nebūtina kam nors užlipti ant galvos, kad geriau pamatytum, tikriausiai šyptelėtų ilgų kalbų sakyti nemėgstantis Gintaras.

G. Česonis studijavo Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakultete (1992-1996), žinias apie fotografiją pagilino Prancūzijos nacionalinėje fotografijos mokykloje Arlyje (1997-1998), magistrantūros studijoms pasirinko VDU (1996-1999). Fotomenininkas - Vilniaus dailės akademijos Kauno dailės instituto docentas.

Nuo 1993 m. G. Česonis yra Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys, šiuo metu - LFS

Kauno skyriaus pirmininkas.

Gyvenimas toks veržlus, kasdienybė taip dažnai mesteli nelauktų permainų, kad dažnas iš mūsų jau pamiršome permainingos vasaros kaprizus... Esate jautrus metų laikų kaitai? Jeigu taip, ta kaita įkvepia, slopina, erzina?

Mūsų laikmečiu darbas užima didžiąją gyvenimo dalį, o rezultatų tikimasi bet kokiomis oro sąlygomis – nėra galimybės pasirinkti. Vis dėlto man kūrybingiausi – pavasaris ir ruduo. Ypač ruduo: atvėsęs oras, nurimusi saulė, dar garuojanti energija žemė norom nenorom įkvepia. Neslopina net vis ilgėjantys vakarai, lietingas ir ūkanotas oras. Labiau nei vasarą norisi sustoti ir pasimėgauti. Pavasaris ypatingas, nes pamažu traukiasi žiemą apgobęs šviesos ir šilumos ilgesys. Tuomet ir šviesa, regis, ypatinga, nes vis stipriau plieskianti saulė nepajėgia ligi galo įveikti išalo, subtiliai žaidžia garuojančios žemės rūkuose. Džiugina kur ne kur išlendantys rudenį pasislėpę žmonės, bundanti gamta. Tas laikas baigiasi kaip niekad greitai. Jaučiu, kaip šie metų laikai vis trumpėja – tai liūdina.

Pasirodė monumentalūs kauniečių (esate Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyriaus vadovas, tad apsiribokime kauniečiais) Aleksandro Macijausko, Romualdo Rakausko, Romualdo Požerskio, Romo Juškelio albumai, įamžinantys praėjusio šimtmečio antrosios pusės panoramą, parodantys žmonių charakterių įvairovę, istorijos sąlygotus socialinius santykius. Kokį matote klasikinės ir šiuolaikinės fotografijos tarpusavio santykį? Esate taikaus sambūvio ar kūrybingų priešpriešų šalininkas?

Kūryboje konkurencija būtina. Ji pagimdo daug netikėtų iniciatyvų, o kai patikime, kad galime daugiau, keliame kartelę vis aukščiau, kol galiausiai kažką sugebame pasakyti garsiau už kitus. Vis dėlto vertę lemia išmintis – tai ji pateisina, įprasmina, o kartais ir atskleidžia nesėkmę, paviršutiniškumą. Šis procesas būtinas. Svarbiau kas kita – ar bandome suprasti prieštaraudami ir kovodami už pripažinimą. Ar nepažeminame, nesuasmeniname, neįžeidžiame. Tai trapu. Sunku kovoje išsaugoti pagarbą, orumą, ką bekalbėti apie susitaikymo dvasią. Suklydus atsiprašyti nebemadinga. O juk svarbiau ne nugalėti kitą, bet kovoje pažinti save. Pakeisti sunkiau nei pasakyti, padaryti geriau – nei kritikuoti. Kultūrinis laukas keičiasi kartu su mumis.

Prieš devynerius metus sakėte: „Norėčiau sugrįžti į provinciją, žinau, kad taip tikrai bus“. Iki „Raktai į Lietuvos miestus“(2010) eita ilgokai. Kokie įdomiausi potyriai?

Visada norėjau ištrūkti iš pašėlusio gyvenimo tempo. Ir tebenoriu. Labai gerai jaučiuosi didžiausiuose pasaulio centruose, net jų ilgiuosi, ypač Niujorko, bet kai esu ten, svajoju apie vienišą namelį miške. Ir kuo toliau, tuo gilesnėje tankmėje.

Kaunas – mano gimtasis miestas. Jį myliu, gerbiu ir saugau. Dabar jis – mano provincija ir pasaulio centras. Kad tai įvertinčiau, jo pasiilgčiau, turiu retkarčiais atsitraukti. Gyvenau ne viename didžiuliame, šurmuliuojančiame mieste, tačiau jaučiu, kad nepaisant tos patirties mano vieta čia, tereikia nepasiduoti silpnumo akimirksms. Išvyksiu nebent tenai, kur oras grynesnis, žmonės tikresni ir problemos nesugalvotos.

Prisiminkime dar vieną senoką sumanymą – „Europos portretą“. Kiek

prasiplėtė kelionių geografija? Kokia serijos tąsa? Ką įdomaus užfiksavote, atrinkote?

Keliauju po Europą vedamas įvairių tikslų. Renku Europietiško identiteto nuotrupas, identiteto, kuris nyksta ir panašėja. Iš viso to dėliojasi vienas portretas. Koks jis – tik aiškėja.

Pirmasis autorinis Jūsų albumas buvo „Tėvas Stanislovas“, kiti skirti miestams ir miesteliams („Pasivaikščiojimas po Kauno tvirtovę“, „Kaunas – miestas santakoje“, „Sutiktas Kaunas“, „Raktai į Lietuvos miestus“. Ką sunkiau „atrankinti“ – žmogaus charakterį ar miesto savitumą?

Atpažinti ir perteikti per skirtingus laikmečius užtinkuotų miestų savitumą – nelengvas uždavinys. Per pastaruosius 70 metų juos statę, remontavę, savaip atstatinėję privačias ir viešas teritorijas tai darė be vidinės pagarbos. Neapleidžia jausmas, kad kažkas prarasta, atimta, sunaikinta pačių rankomis. Apmaudu, tačiau ir dabar nepanašu, kad šie procesai liautųsi. Tačiau dar nesaugesnis, sunkiau įžvelgiamas šiuo metu žmogus. Pamatyti jį atvira širdimi žengiantį gatve kaip Antano Sutkaus, Romualdo Požerskio ar Romualdo Rakausko fotografijose sunku. Nesakau neįmanoma, bet kad tai pamatytumei turi „atrankinti“ save. O tai tikras iššūkis.

Tėvas Stanislovas - išskirtinę šilumą spinduliuavusi, išmintinga asmenybė. Kaip sekėsi bendrauti? Ruošėtės susitikimui ar viskas įvyko spontaniškai? Apie ką kalbėjotės fotosesijų metu? Būta neišdildomai įsimintinų akimirku, atmintin įsikirtusių žodžių?

Tėvą Stanislovą sutikau atsitiktinai, keliaudamas aplinkkeliu iš Kėdainių į Panevėžį per Paberžę. Šiokiadienį prie vartų pasitikęs dvasios tėvas pakvietė arbatos. Galbūt taip nutiko daugeliui, bet man tas kartas buvo ypatingas. Tai, apie ką šnekėjomės, tapo priežastimi čia sugrįžti dar ne kartą. Iš viso suskaičiavau septynis susitikimus. Kiekvienas buvo neplanuotas, dažnai net neištardavome Dievo vardo, bet labai stipriai jutau Jo buvimą šalia. Net nesuprantu, kada ir kaip sugebėjau Tėvą Stanislovą nufotografuoti.

Kartą lietingą rudens popietę mane su lietpalčiu matę parapijiečiai net apkalbėjo – čia turbūt kažkoks vokietis, bando išvilioti brangią kunigo kolekciją. Išgirdęs šia istoriją vėliau ilgai kvatojau. Brangiausia Tėvo Stanislovo kolekcija buvo širdyje. Ir ja Jis dalijosi neprašomas.

Jūsų albumuose fotografijos gražiai sutaria su žodžiu. Kada ir kaip užgimė tokie sumanymai (kad ir „Sutiktas Kaunas“, kuriam esė parašė rašytojas Kęstutis Navakas), koks buvo pirminis bendradarbiavimo postūmis?

Jau pirmojoje knygoje apie Tėvą Stanislovą žodis ir vaizdas susiliejo į vientisą liudijimą. Vėliau tai tapo svarbu ir kitose knygoje. Džiaugiuosi sutikęs Kauną su Kęstučiu Navaku. Kartą pabandžius parengti vieną susitikimą žurnalui, Kęstutis pasiūlė pratęsti toliau. Esu jam dėkingas. Man nė motais, kiek galiausiai lieka bendros, kiek – asmeninės autorystės. Vieni neabejingi tekstui, kiti – vaizdui. Svarbu tik, ar skaitytojas ir žiūrovas suprato, kas norėta pasakyti. Galimybė kurti drauge yra didelė dovana.

Kauno albumuose miestelėno buvimas dažnai pastebimas žvelgiant į apšviestą langą tamsoje, vienišą žibintą, įpinkliotą tarp elektros laidų, statinius, gatves, kurie savitai, mistiškai išplaukia iš nakties, rūko. Žmonės čia pat, bet žmonių nėra. Kuo skiriasi dienos ir nakties miestas?

Esu praleidęs ne vieną naktį tamsiuose Kauno skersgatviuose. Nė karto nebuvo užpultas ar išgąsdintas. Tai liudija, kad gyvenu žmonių mieste. O žmonės naktį savaime išstipsta, praeina nepalikdami nė pėdsako. Jie yra, tačiau pasislepia judesyje ar miglose. Kai sutikau Kauną – jis buvo tuščias, žmonės dar tik rinkosi į Senamiestį. Dabar jis gyvas ir triukšmingas.

Ką pasakytumėte apie kultūrinį miesto gyvenimą? Kiek girdimas menininkų balsas?

Kaunas gali didžiuotis visaverčiu kultūriniu gyvenimu. Jei palygintume, kokiais kaštais tai pasiekama, – darosi dar džiugiau. Vadinasi, jau yra susiformavusi kūrėjų, neabejingų kultūriniais procesams, bendruomenė. Manau, kad po kiek laiko ir miesto vadovai bei pasiturintys miestelėnai supras, kad tik kultūrinis palikimas įprasmina jų aktyvią veiklą mieste. Tuomet kultūrinis gyvenimas dar suaktyvės.

Kokia nauja serija šiuo metu juda albumo link?

Fotografuoju su daug didesniu ilgesiu, retai, nes tam galiu skirti mažai laiko. Jau ketvirtį metų neinicijuojau asmeninių projektų leidybos. Galvoje kirba keletas idėjų, tačiau kada jos materializuosis, negaliu atsakyti.

Tarnyba LFS Kauno skyriuje įkvepia, skatina, įpareigoja aktyviai kurti ar pristabdo, vargina? Kokius darbus esate užsimojęs nuveikti, ir kaip sekasi juos įgyvendinti?

Darbas LFS Kauno skyriuje įkvepia ir įpareigoja, bet aktyviai kurti sunku. Per daug kasdienės rutinos ir darbo su kitų idėjomis, kūrybiniu palikimu, parodomis, katalogais. Šie rūpesčiai prasmingi, turintys ateitį ir leidžiantys mažiau galvoti apie save. Laikas skirtas kitiems – ne menkesnis būtis įprasminimas. Nesigailiu dėl įvykusių permainų.

Parodinės veiklos savitumas: regis, esate klasikinės fotografijos šalininkas, tačiau Kauno fotografijos galerijoje dažnokai matome postmodernistinių ieškojimų, menų sintezės rezultatų. Kauniečiai fotografai, išskyrus jau klasikus Macijauską, Rakauską, Požerskį, čia dažniau ateina pasižiūrėti į svečių kūrinius negu eksponuoja savo darbus... Ar tai po remonto atgimusios galerijos dėmesio gestas pripažintiems meistrams, ar sisteminga parodinės veiklos pozicija?

Gerbiu klasikinės fotografijos raišką, ir pats ją savaip naudoju. Manau, kad dabar labai svarbu retrospektyviai atsigręžti, bet dar svarbiau nenutolti nuo to, kas vyksta čia ir dabar. Šie metai buvo dedikuoti šiuolaikiniam menui ir fotografijai, kitąmet žadame parodyti daugiau gyvenimo fotografijos. Laikmetis, kai nebeaiškios ribos, kas jau tapo klasika, kas tuoj bus taip vadinama, kur prasideda ir baigiasi šiuolaikinio meno supratimas, įpareigoja nuolat ieškoti, stebėti, diskutuoti ir kai reikia – atsigręžti ir parodyti pagarbą.

Buitinė, šeimyninė fotografija aprėpia stulbinamai daug, skaitmeniniai fotoaparatai per keletą metų sparčiai plintančia fotoinfekcija užkrėtė ir mažą, ir seną. Ar fotomeniui nuo to geriau, ar blogiau? Kūrybingo, raiškiai reikalaujančio erdvės, besibeldžiančio į galerijos duris, jaunimo lyg ir mažokai?

Per dieną sukuriama per milijardą naujų fotografijos atvaizdų. Be proto daug. Tačiau sukurtas atvaizdas dar nieko nereiškia. Kiek tokiu atvaizdų antrą kartą net nepažiūrėti paskęsta kietųjų diskų labirintuose... Kiek fotografijų išsiveržia iš monitoriaus ekrano? Yra didžiulis fotografinių vaizdų perteklius ir tuo pačiu - didėjanti tuštuma. Fotografijos meniui nuo to nei geriau, nei blogiau. Kas kūrė, tas kuria. Kad išsiskirtum iš milijonų, nebeužtenka padaryti kokybišką fotografiją, reikia šiek tiek daugiau. Džiaugiuosi, kad technikos pažangos dėka fotografija tapo prieinama kitų sričių menininkams ir įgavo naują vertę.

O galerijos durys atviros. Ypač jauniems kūrėjams. Kviečiu ateiti ir įrodyti, kad esate verti dėmesio. Kurie kiti menai artimiausi, vilioja? Jeigu būtumėte ne fotografas, būtumėte...

Manau, kad būčiau fotografas. Bet kūryba galima visose gyvenimo srityse. Galėčiau sėkmingai save realizuoti ir būdamas virėju. Beveik neabejoju - būčiau toks pat laimingas ir džiuginčiau kitus.

Žaviuosi menų jungtimi, kai peržengiamos ribos, bet išsaugomas ir įprasminamas technologinis profesionalumas, amatas, ilgas, sudėtingas ir kruopštus darbas.

Kokios mintys aplanko, kai išsvajotas kadras prasprūsta pro pirštus? O gal fotografas netrokšta kadru, tai jie neišvengiamai jį susiranda?

Fotografija visų pirma skatina matyti. Kai taip atsitinka, pamatytos akimirkos sugrįžta kitokia forma. Niekada nesvajojau apie kadrus, bet ne vieną fotografiją analizuodamas galėjau išstartideja vu. Iš tiesų kadrai kaip mana iš dangaus - arba susiranda autorių, arba ne. Tai juk dovana, o ne treniruoto kūno ir proto pasiekimas. Pamatytos ir išgyventos akimirkos yra nemažesnė dovana, nei užfiksuotos.

Ne sykį teko girdėti/skaityti, kad jūsų fotografijos įvardijamos kaip dvasingos, mašlios. Kaip žinome, tikėjimas, dvasingumas - ne religinės doktrinos, o viso asmeninio žmogaus pasaulio, filosofijos pagrindas. Taigi kuo tikite jūs?

Viskas yra iš Dievo. Tai jaučiu savo kūnu ir širdimi. Protas ir asmeninės ambicijos, gyvenimo tempas, dideli tikslai tai bando paneigti, nustumti į šalį, bet galiausiai visuomet pralaimi.

Jei fotografijos mūza išpildytų 3 pačius fantastiškiausius norus, kokie jie būtų?

1. Ramus Pietų Amerikos kaimelis prieš 20 metų;
2. Netylanti gatvės muzika, į akis žiūrintys žmonės;

---

3. Sklidinas ąsotis gero vyno ir malonus šilto vėjo dvelksmas.

Kalbino Vidmantas Kiaušas